

ŽIVLJENJE IN SVET

TEDENSKA REVIIJA — PRILOGA PONEDELJSKEGA JUTRA

ST. 19.

V LJUBLJANI, 7. NOVEMBRA 1936.

KNJIGA 20

POSLEDNJI LISTI PADAJO...

ZAKONSKO ŽIVLJENJE V ŽIVALSKEM SVETU

Nosorog nosi rog, navzlic temu ali pa morda baš zavoljo tega je zvest soprog, celo najzvestejši v živalskem svetu, kakor trdi švedski prirodoslovec dr. Lindblad na podlagi dolgoletnega opazovanja. Tudi v živalskem svetu je namreč kakor v človeškem: niso vsi zakoni vzorni in si niso vsi zakonci zvesti.

Nosorogov zakon pa je tako vzoren, da bi mu ne mogli očitati ničesar niti z zreljšča najbolj strogih človeških moral. Te živali se v zakone družijo za vse življenje in žive potem v dvojicah ločene od ostale črede. Toda tudi cela vrsta drugih sesalcev posnema nosoroge. Tako živi n. pr. orangutan v najstrožjem enoženstvu. O tem so znani mnogi ganijski primeri, nikoli pa še niso poročali o kakšnem primeru nezvestobe med temi opicami. To bo med drugim v zvezi s tem, da potrebujejo mladiči teh živali posebno dolge in skrbne nege.

A tudi v živalskem zakonu so znani primeri začasnega enoženškega zakona. To se pravi, da so si zakonci zvesti in ostajajo drug z drugim samo za dobo množitve, tako rekoč za eno sezono. Seveda je tudi to v premnogih primerih zakon za vse življenje, kajti posebno žuželke, ki prakticirajo to vrsto zakonov, prežive večinoma le to sezono. Toda vsak čut skupnega življenja premine, čim je zakon dosegel svojo svrhu, razmnožitev.

Prežvekovalci so tiste živali, ki so najbolj vnete za mnogoženstvo. Tu imajo samci prave »hareme«. Čim močnejši je n. pr. jelen, tem večje je število samic, ki se zbira okrog njega, do čim se morajo slabotnejši samci zadovoljiti z manjšim številom žen. A do čim prakticirajo jeleni mnogoženški zakon samo za eno sezono in se ta zakon po dobi parjenja konča (tako žive med drugimi tudi sloni, antilope in divje ovce), dajejo divji konji in cebre prednost mnogoženškemu zakonu za vse življenje. Samci ostajajo trajno skupaj s svojimi samicami, skupaj potujejo z njimi in si iščejo hrane. Naravnost razuzdano pa žive, če vzamemo z našega gledišča, mroži in tuleni, ki žive v čredah in smatrajo svoje žene tako rekoč za skupno last. Podobne uganjajo pavi-

ani, ki žive v nasprotju z nad vse »moralnimi«
orangutani, v velikih skupnostih, skupno potujejo, skupno kradejo in skupno — ljubijo.

Zanimivo je, da so ptičji najbolj nezvesti tiči. Švedski učenjak naziva štrka naravnost za najbolj nezvestega in najbolj nemoralnega zakonskega moža v živalskem svetu. Ti samci so že po naravi lahkomišelní in delajo stranske skoke tako rekoč iz navade. Je pa še mnogo drugih ptičjih samcev, ki vderajo včasí v tuje gnezdo in kazijo tam z mirno vestjo zakonski mir. To so n. pr. labudi, žerjavi in čaplje.

Končno je omeniti še »najsigurnejši enoženški zakon«, ki ga pozna narava. Najdemo ga med črvi. Znanost imenuje vrsto črvov, kjer sta samec in samica dobesedno priklenjena drug na drugega, »dvojno žival«. Že v mladosti se po dve živali združita za vse življenje s tem, da se prisesata druga na drugo in se ne spustita več. kgb

Fr. Walther: DOMOV

IZ ZGODOVINE PSIHIATRIJE

šef primarij v p. DR. FRAN GOSTL

Strah in groza, ki še dandanes prevzemata mnoge plasti naroda, ko čuje o blaznicah — v katerih žalostno životarijo po njegovi misli »živi mrličje« — imata svoje korenine v razmerah davno minulih časov. Ker pa se stare sodbe le polagoma poizgubljajo, se ne smemo čuditi da kljub vsemu pouku prevladuje še obilo povsem napačnih nazorov.

Četudi so v starem veku že spoznali obolenja uma, četudi so jih skušali zdraviti, je postala s propadom rimskega cesarstva usoda umobolnih zelo žalostna, saj je propadla tudi veda in vse njene pridobitve. Umobolnosti so bile tedaj nele relativno, temveč tudi absolutno redke. Bolezni so skušali razlagati z različnimi klogičnimi in filozofičnimi razlogi.

Ker se je hudiču pripisovala velika oblast nad človekom, zlasti nad grešnikom, so smatrali bolnike največkrat za obsedence, kar nas ne preseneti, ako pomislimo, kako pogoste so ideje o zagrešenosti in zaradi tega o preteči kazni razžaljenega božanstva, ali o premoči peklenškega duha. Saj še danes pri po vsem drugačnem ljudskem naziranju (s katerim se spreminjajo tudi bolezenske ideje) čujemo včas pri nekaterih bolnikih trditve, da so obsedeni. Tako je neka bolnica v Gorici zatrjevala, da je obsedena in da se jo more rešiti pogubljenja samo, ako jo peljejo na kako božjo pot, kjer ji bo duhovnik izgnal hudiča. Italijanske redovnice so menda tudi verovali v istinitost njene navedbe, kajti nagovorile so goriškega kanonika Wolfa, da je prišel, seveda skrivoma, v zavod ter ondi napravil vso proceduro velikega eksorcizma — in to še pred 25 leti! — a s tem ni dosegel nameravanega uspeha. Bolnica je še vedno bila prepričana, da je obsedena ter se mi je pritoževala, da je bila zakletev hudiča brezuspešna, ker se ni izvršila na posvečenem kraju. Tako sem zvedel, kaj se je zahrbtno zgodilo, in tudi redovnice so mi morale priznati svojo nerednost. Izgovarjale so se na cerkveni obred, od katerega so upale uspeh in ozdravljenja.

Da so bile prej ideje o obsedencih pri bolnikih pogostejše, je brez dvoma in tako si tudi razlagamo, da so to verovali oni, ki so čuli te tožbe. Ker so pri ženskah po klimakteriju pogoste depresivnosti, so se pri njih često pojavljale te ideje. Tako si po mojem mnenju tudi lahko razlagamo, zakaj je bilo v čarovniških procesih *) toliko starih žensk obsojenih. Religiozna filozofija je razvila popoln sistem moči, obvladanja in seksualnega občevarja hudičev s čarovnicami (poslednje je bilo tudi blodnja zaradi raznih bolečja in čutov v maternici ob klimakteriju), in tako je bila med nesrečnimi žrtvami na grmadi tudi marsikatera umobolnica. Še naš Valvazor in njegov »učenci« sotrudnik E. Francisci obširno razpravljajo o hudičevih zlodejstvih s čarovnicami. Tako dolgo se je ohranila kljub marsikaterim ugovorom duhovnih in posvetnih učenjakov ta vera celo v izobraženih in učenjaških krogih, »kaj šele v nazorih preprostega naroda«.

Če so razburjeni bolniki močno besneli, so jih zapirali v ječe ter jih okovani. Dolgo se je ohranila navada, da so tudi v umobolnicah še veržili in vezali take bolnike šele za časa velike francoske revolucije (1789) je v blaznici Bicêtre pri Parizu zdravnik Pinet odvezal bolnikom verige. Med oproščenimi je bil eden 45 let uklenjen! Pinetova prizadevanja se seveda drugod niso izvršila tako hitro. Esquirol je 1818 tožil, da blaznike trpinčijo huje nego zločince. Bila so v uporabi razna mučila: privezovali so jih na stole in na postelje, na prisilna stališča, oblečene v ovirnice ali prisilne jopiče. Imeli so vrtilke, na katerih so jih vrteli do omotičnosti. V usta so jim zatikal zagvozde itd. Šele 1839 je bil v takratni največji angleški umobolnici uveden tzv. »non restraint« odprava vseh prisilnih sredstev; le ovirnice ali prisilni jopič se je še ohranil v mnogih zavodih. Ko sem pred dobrimi 35 leti obiskal zavod Feldhof, katerega mi je razkazoval mlad zdravnik po naročilu znanega mi rav-

*) gl. Dr. Vl. Travner »Čarovniško in čarovniški procesi« Zis knj. V. in VI.

natelja dr. Sterza, ki je bil tedaj v Gradcu, me je odpeljal po dolgem hodniku, kjer so bile celice druga poleg druge. Odpre mi prvo: vidim bolnico povsem tiho, privezano na postelj v ovirnici. Odpre mi drugo: isti pogled. Vajen na moderno ravnanje z bolniki na Dunaju in Klosterneuburgu sem izrazil svoje ogorčeno začudenje. »A kaj naj storimo, če pridejo razburjeni bolniki v zavod«, me naivno vpraša. »Pomirimo jih v trajni kopeli ali če treba medikamentozno (z injekcijo), sem mu odvrnil ter ga zagotovil, da nikdar ni-

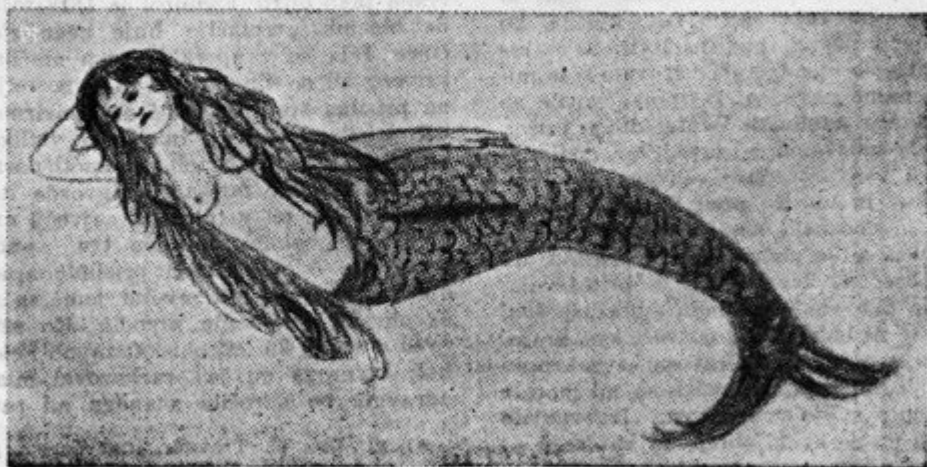
smo uporabljali prisilnih sredstev in da smo brez njih vedno dosegli najboljše uspehe. Molče me je vodil dalje, a odprti ni nobene celice več. Sedaj je tudi v Feldhofu vse drugače. Opustili so koridorske celice, ki so jih spremenili v dvorane. Prizidali so več modernih paviljonov in z bolniki ravna po modernih humanih načelih. Nič mi čudnega, ako se je spomin na nekdanje čase ohranil med narodom in ako še kak nejeverni Tomaž meni, da se še vedno tu in tam uveljavljajo stare metode.

D A L J E

FARAON - KRALJ TULÉNOV

Ivan Grozni, car vseh Rusov, je bil poslal moskovskega trgovca Vasilija Poznjakova z mnogimi darovi patriarhom v Carigrad, Jeruzalem, Antiohijo in Aleksandrijo. Poznjakov je v novembru 1559 dospel v samostan Sinaj in ostavil točen popis svojega potovanja. Njegovo delo je porabil neznan prepisun, da je l. 1593—94 očrtal potovanje nekga Trifona Korobejnikova, ki pa se nikoli ni izvršilo. Ta opis je kmalu postal ljudska knjiga, od katere se je ohranilo nič manj ko 40 izdaj in 200 prepisov. Šele l. 1884 se je Kr. M. Loparevu posrečilo dognati vir tega plagiatu. V izvirniku in posnetku se tudi opisuje prehod Izraelcev čez Rdeče morje, vsekako po kaki legendi, ki jo je Poznjakov spoznal na svoji

vožnji. Tu čitaš med drugim: »Faraon pa je utonil z vsemi svojimi vojščaki. In Faraonovi ljudje so se spremenili v ribe. Te ribe pa imajo človeške glave, a telesa nimajo... kjer je tilnik, tam je rep...« Tukaj se očitno jemlje na misel neka določena vrsta rib Rdečega morja, ki je s svojimi glavami, človeški podobnimi, dala povod za to legendo. Iz mnogih ustnih sporočil, ki jih je Loorits skrbno nabral pri Islandcih, Dancih, Norvežanih, Laponcih, Švedih, Finci, Estoncih, Livoncih, Letoncih, Poljaki, Rusi, Srbi, Romuni, Cigani, Judih itd., se jasno kaže, da se je legenda na severu drugače tolmačila. Človeku slična glava, tulénov ali morskih psov je dala povod ne samo za pravljico o morskih deklicah z ribjim repom, ampak je tudi vpli-

FARONIKA

vala na pravljico o Faraonovi vojski, tako, da se morskim psom pravi Faraonovo ljudstvo ali skratka faraonci in se njihovo vresčanje »varavac« tolmači kot krik po Faraonu. Iz učenega vira nastala ljudska vraža se kajpada pogosto meša z raznimi pravljicami o povodnih možeh ali orkljičih, vilah povodinjah ali rusalkah in celo s pripovedjo o Meluzini ter je tako razširjena, da cirkuški ljudje in imetniki panoram svojim živim, naslikanim ali

Morske pse štejejo Islandci za ljudi, ki žive na dnu morja in imajo tam tudi svoje črede. Na kresni večer smejo odložiti svojo tulenjo polit in v človeški podobi priti na kopno, plesati, se igrati in peti veselo kakor ljudje. Ne ki kmet jih je videl pri plesu, si vzel tulenovo kožo in pozneje, ko je krdele poskakalo v vodo, je našel na obali nago dekle. Vzel jo je v zakon, a tulenovo kožo je imel zaklenjeno v zaboju. Po treh letih je šel na božič v cerkev,

LEPA MELUZINA — RUSALKA

rezljanim »morskim deklicam« pravijo Faraonove hčere.

Norvežan Heltberg pripoveduje v svojem dnevniku 4. julija 1718, da Rusi mesa morskih psov ne jedo, ker verujejo da so tuleni Rdečega morja potopljeni Faraonovi vojaki. Eggert Olafsson, ki je z deželnim fizikom Biarnejem Pavlsenom l. 1772 prepotoval Island, piše v pismu istega leta, da Islandci tulene imenujejo mornarje in verjamejo, da ti pomorščaki živijo v svojimi kravjimi čredami na morskem dnu, včasih pa ob vedrem vremenu pridejo na suho in vržejo s sebe tulenjo kožo ter se sprehajajo po obrežju. Nadalje se pripoveduje, da morški tupačam ulovijo njihove žene in se poročijo z njimi. K. Maurer in Jön Arnason prinašata v svojih zbirkah islandskih pravljic iz l. 1860 in 1862 besedilo, kjer se poroka islandskega kmeta z morsko deklico podrobneje opisuje. K. Maurer pripoveduje:

a pozabil je s seboj vzeti ključ od zaboja. Po njegovi vrnitvi je bila žena že izginila. Njeni otroci so kasneje na sprehodu po obrežju često zapazili v vodi tulena, ki jim je metal pisane ribe in školjke. V tej pravljici je prvotna legenda o pomorščakih spojena z dvema drugima motivoma: najprej z vražo, da se v nekih nočeh čudno ljudstvo (vešče, rusalke, hostniki, mrtvi grešniki, hudiči itd.) sme zabavati s plesom in petjem, drugič pa z motivom o labodjih mladenkah, na katerem si oni tudi pripoved o Meluzini.

Kje in kdaj je nastala ta legenda in kako je prodrla na zapad, bo Oskar Loorits menda v naslednjem svojem zvezku obrazložil. Svoje čitatelje prosi, naj mu pošlje svoje morebitne podatke o pravljici, ki je iz egiptovskega Faraona naredila vladarja morskih psov, na tale naslov: Festi Rahrahule Arhiiv Tartu, Estonie. K članku, ki ga je objavil V. Tille v »Prager

Pressia, dodajam, da najdeš v Štrekljevi zbirki »Slovenske narodne pesmi« dve inačici »Jezus in svet noseča riba«, imenovana faronika. Eno je ponatisnil (z napakami!) N. Bartulović v

»Jadranski antologiji«. Poslal sem jo na omenjeni naslov in g. docent O. L. mi je z obratno pošto poklonil dve svoji knjigi. A. D.

Č U D E Ž I V A R K T I D I

Svetovna statistika ribjega lova kaže, da se ta lov pomika v zadnjih časih čedalje bolj proti severu, kar je v zvezi z naraščajočim ogretjem Arktide. Že dalj časa se bavi znanost s tem skrivnostnim ogretjem.

Kjer je še pred nekoliko desetletji vladal sam mrz, da niti človek, niti žival in rastlina niso mogli za stalno vztrajati, je opaziti »dih pomladi«, če smemo tako reči, ozemlja večnega ledu dobivajo polagoma drugačno lice.

Tako se je ledovje Barentovega morja zmanjšalo za 13 odstotkov, če ga primerjamo s stanjem l. 1910. Ko je Nansen plul po polarnem morju, je ležala spodnja meja mrzle polarne vode natančno za 100 m nižje nego danes. To ima seveda ugodne posledice za plovbo. Posebno značilno je, kako se manjšajo ledniki. Celo s prostim očesom lahko ugotoviš njihovo nazadovanje v Nansenovi deželi, na Grumantih, na Novi zemlji. V zadnjih 20 letih so trije veliki ledniki Smeerenburškega zaliva nazadovali za cela dva kilometra. V zvezi s tem so se tudi atlantski toki v Arktidi nekaj ogreli. Njih povprečna temperatura je danes za 1 stopnjo višja nego prej. Ob bregovih Islanda in Grenlanda ni led v morju tako obilen kakor prej, povprečna zračna temperatura je za sedem stopinj nad povprečno normalo. Celo tako zvana »večno zmrzla tla« Sibirijske se umikajo proti severu. Dočim v sibirskem mestu Meznu pred sto leti niso mogli izkopati nobenega vodnjaka, ker so bila tla zamrzla, danes večno zamrzlih tal tujak ne pozna. Naletiš pa nanja 40 km bolj severno.

To ogrevanje Arktide, za katero znanost nima prave razlage, je imelo svoj vpliv seveda tudi za živalstvo in rastlinstvo. Tako dobivajo v zadnjem času v severnih morjih ribe, ki jih prej v njih nikoli niso videli. Nad vse važno pa je vse to za morskó plovbo. Predeli, po katerih ni mogla prej nobena ladja ali pa le z nevarnostjo, tako n. pr. slovita se-

verna pot od Murmana do Vladivostoka, so postali nenadno uporabni za plovbo. V mesecih julij — oktober vozijo tu ladje lahko brez nevarnosti. Celo ob 79. severnem vzporedniku so lahko vozili skozi polarno morje brez pomoči ledolomilcev. zkb

KOLIKO PRENESE ŽELODEC

Na Angleškem je nadavno v blaznici preminul kmet, ki je v 28 letih pogotil celo vrsto predmetov: 218 žebijev in vijakov, 36 igel, 6 žlic za čaj, 8 ročajev od žlic, troje vilice, 3 pipce (nože zaklepalnice), 37 fonografskih igel, 3 kijuče, 45 varnostnih igel, 12 kovinskih obročev, 1 novček za šiling, 6 novcev iz bakra, 1 pipo iz medovine, 1 naboj za samokres, 117 steklenih in kovinskih koščkov in toliko gumbov, da bo vsota vseh naštetih stvari 503. Predmete, ki tehtajo 3 funte in pol, hranijo v kirurškem muzeju.

E. Sperting: MORNAR

MUTA - MARBEG - MARIBOR

A. DEBELJAK

N A D A L J E V A N J E

Naslednje jutro je bilo eno najlepših, kar jih je ustvaril Starodnevni. Ob 6. nas je vlak povlekel do bližnjega St. Janža. Restavracija »Kafel Vinko« nas je s kavo postregla, kolikor nas ni prej dobilo te nasladnine, domače v južni Abesiniji, posebno v pokrajini Kafi. Meni ni kdo ve koliko do nje, že več let se ni

sem omrsil z njo in ne bi jokal kakor petletni Petkov sinček: »Mamica, kruhek mi je vso kavico posnedel!«

Vzemimo torej pot pod noge po tem razsekanem ozemlju, koder so otroci že pred vojno hodili v šolo na svojevrstnih smučeh. Nahrbtnik dobro greje, okovanka poje po kamenju. Že nas je vsrebal trg Vuzenica (etimol. loznica?),

TRIJE MUŠKETIRJI

ALEKSANDER DUMAS ST. © ILUSTRIRAL NÖRRETRANDERS © PONATIS NI DOVOLJEN

DVANAJST STEKLENIC VINA

D'Artagnan se je kmalu pomiril ter je menil, da je zdaj rešen nevarnosti, saj je eden njegovih nasprotnikov padel, drugi pa mu mora biti vendar hvalen.

Cez nekaj dni je prejel iz Villeroia, kjer so taborili njegovi prijatelji, pismo, ki se je glasilo:

Spoštovani gospod!

Gospodje Athos, Porthos in Aramis

so bili pred nekaj dnevi pri meni in so napravili tak hrup, da jih je strogi grajski stotnik vtaknil za par dni v luknjo. Naročili so mi, naj Vam pošljem dvanajst steklenic anjouskega vina, leto dni starega, ki jim je posebno všeč. Gospodje prosijo, da pijete to vino na njihovo zdravje.

Vaš najvdanejši služabnik

GOBEAU,

branjevec gospodov mušketirjev.

kjer je 1838 nastopil nadžupnik A. M. Slomšek (v Nar. Enc. ga najdeš na str. 245 namesto na 162!). G. Mravljak, kmet s srednješolsko maturo, nam razlaga kot temeljit poznavalec domače zgodovine pomen te ali one starine na cerkvi, kjer vidiš vzdan grb koroških vojvod, a tudi grb DANKL ASANG — imovitega tržana iz 15. stoletja. V Vuze-nici so do nedavna izdelovali šajke za plovbo po motni Dravi. Znani so splavarji, ki vozijo les proti Zagrebu in Beogradu. Danes opaziš kedaj pa kedaj na splavu bicikelj, s katerim splavar prikolesari nazaj na izhodišče.

Poslovivši se od točke Slomškovega dekanovanja srečaš ob potu znamenje s sliko sv. Uršule in celo vrsto deviških glav. »Enajst tisoč jih pa ni«, meni sobesednik. »Saj jih tudi nikoli ni bilo. Kje naj bi se bilo vzelo v slabo nase-ljeni Kolinski pokrajini l. 453. kar 11 tisoč devic. Grobni napis pravi: cer XIM virgines, toda M pomeni tu ne milia (tisoč), temveč martires (mučenice). A človek je že tako ustvarjen, da rajši verjame nespametne stvari. »Filozof meni, da vse kar sega v neskončnost po prostoru ali času spada v božanstvo«, dopoveduje abbé J.

GOSPOSKI SLUŽABNIKI

»Tako naj se zgodil!« se je razveselil d'Artagnan. »Ti trije ne pozabijo name. Srčno rad bom pil na njihovo zdravje, toda sam ne!«

Poiskal je dva gardista, s katerima se je bil nekoliko spoprijaznil, ter ju prosil, naj prideta poskusit izvrstno kapljico. Ker pa sta bila oba zaposlena, je zadevo preložil na drug dan. Tega dne je poslal d'Artagnan že ob devetih zjutraj Plancheta v gardno bra-

njerijo, kjer naj bi opoldne kosili. Planchet naj bi igral vlogo dvornega upravnika, na kar je bil zelo ponosen. Dva služabnika sta pomagala pri njegovem težkem poslu. Prvi je odpiral steklenice, drugi, ranjeni vojak Brise-mont, ki je hotel umoriti d'Artagnana, pa je točil vino.

Coignard Jakobu Vrtiražnju pri Anatu France-u in nič manj čudovito, neumljivo se mu ne zdi razmišljati si vesoljstvo brez mej ali pa ugotoviti neizmernost človeške neumnosti.

Most nas je privedel na drugi breg Drave in jeli smo se vzpenjati po nerodovitnem, naplavljenem svetu. Za nami je ostal med drevjem Kamen, znamenita božja pot, ovita z legendami.

Trg Muta. Ime spominja na bivšo mitnico. Žitarice niso kdo ve kaj obrodile, pa še to je pred malo dnevi toča oklestila, nevihta je podrla debelo jablo, strela zažgala cerkveni zvonik.

Imoviti posestniki imajo v hribih svoje »hube«, kamor pošiljajo čez poletje upravnika. Na takem odročnem zemljišču si je pred vojno sezidal hišico slikar baron Pister: umakniti se je moral svojcem, ker si je dovolil morganatični zakon — zakon na levo roko — z domačo dekle. Pokojni portretist je svoje dni razstavil svoja dela pri Majerju v Ljubljani.

Na Muti stoji železarna in livarna. Lesna industrija menda bolj spi — kakor po vsej Sloveniji. Ena tvrdka nosi naslov Skazedonig, kar je bilo nekda pač Skočidolnik. Nekateri ljudje ne mo-

VSEBINA

Brisemont, ki ni bil pridelen nobenemu oddelku, je postal d'Artagnanov, ali bolje rečeno Planchetov služabnik, ker mu je d'Artagnan podaril življenje. Ko so prišli gostje, se je pričelo kosilo, Planchet jih je sprejel s prtičem pod pazduho.

Vino se je med prevozom najbrž pokvarilo, kajti v prvi steklenici je bilo mnogo usedline. Brisemont je vžil ostank v čašo in ga pokazal d'Artagnanu,

ki mu je rekel, naj ga izpije. Brisemont je bil še slaboten in dober požirek bi mu ne mogel škoditi.

Gostje so baš použili juho ter vzdignili kozarce, ko so padli topovski streli iz utrd Louis in Neuf.

rejo pustiti svojega priimka pri miru. Prvotni Počivalček je v Ptuj postal Potschewautschegg, sin njegov na Muti pa je mutiral v Schober. Tu smo v jezikovnem pasu, kjer je bilo pred vojno veliko narodnostno trenje, večni spori in boji, kakor je to naznačil blagi Sofoklej, mili prijatelj bogov in ljudi: phthonos, Eris, stasis, machai, phonos. Dr. J. Rus mi je pravil zgodbico iz svojih dijaških let, kako so slovenski delavci zahtevali na postaji vozovnice v nemškem jeziku, on pa je ni dobil, ker jo je želel po slovensko. Šele ko je ponovno vpraševal po pritožni knjigi,

so prepir prenehali na ta način, da je nastopil nižji uslužbenec in tolmačil slovenščino uradniku, ki jo je nemara bolje znal od tolmača samega. Mar ni bila stvar ista v Idriji, kjer je predstojnik P., Slovenec po rodu in vzgoji, jemal za posrednika rudarja in ga vpraševal: »Was sagt der Mann?« Bili so kaj hudi časi, ko je za marsikaterega gospodarsko dobro podprtega našega rojaka veljal izrek, prosto predelan po Koseškem:

Biti slovenske krvi, bode Slovenca pod nos.

VZBUNA

Gardista sta takoj skočila od mize in prijela za meč, prepričana, da gre za nenaden napad. D'Artagnan je storil isto in vsi trije so hiteli na svoja mesta.

Komaj pa so zapustili branjerijo so že vedeli, kaj se je zgodilo. Z vseh strani so se čuli klici: »Živio kralj! — Živio kardinal!«

Kraljevo zdravstveno stanje se je izboljšalo in ker so vsi vedeli, da bi se

kralj rad osebno udeležil obleganja, so vsi mislili, da bo gotovo prišel, kakor hitro se bo mogel povzpeti na konja.

Saj pa je bil tudi pritisk od zgoraj krepak. Ali ni l. 1915 rekel nekdo nekje na Štajerskem: »Ruse imam rad« — menil je ribe — pa so ga vtaknili pod ključ? In ko so ženjice na njivi vpile in kazale srp, so postale orožniku sumljive, češ da so hotele namigovati na ime Srb.

Sožitje dveh govoric na Muti se zrcali v izrazih kot Grashinkogel, graščinski vrh, to je grad, ki je imel skrit podzemski rov do Drave. Dalje naziv »Fajstric« poleg »Bistrica«. Samostan je predelan v šolo, ki je bila menda Ciril-metodova. Na njej je učiteljaval g. Hren, vreden svojega imena: pred vojno so ga orožniki med poukom vzeli iz razreda ter odgnali, ker je vrnil oblasti tri nemško pisana poročila.

Medtem ko izletniki korakajo po glavni cesti in kupujejo češnje od dveh kmetic, prihaja po stranskih stezah v trg ženska kanonske starosti, vodeč kravico na vrvi, za njo pa stopá gospod s tonzuro.

»Kam pa, kam?« poizveduje radovedna trška gospa.

»Na veselico. K biku!« se odreže navihani svečenik, doma iz Prlekije. Ostala nam je vsaj dobra volja, če že ni bogastva in blagostanja. Pa se lahko pripeti takemu okoliškemu dušebrižniku, da se oglasi pri trški mamki, češ: »Vse vzamem, kar se dobi: krompir, koruzo, kolerabo, korenje, konopljo, koline...« Potem pa hajdi za mršavo kravico in góni jo z gorjačo, po stari navadi: saj novi izum francoskega inženjerja — električna bodica za pogon živine — se še dolgo ne bo uveljavil pri nas.

Tako večkrat potrka pri velikih kmetih — pravih kraljih na Betajnovi — ki lahko dajo, saj imajo često poceni delovne sile, uboge pare, bebe in bebce, kakršne srečuješ po teh predelih. Rad se pojavi sam od sebe, ni ga treba vabiti s prleško polilalijo: »Unti¹ pa te² te³ venda⁴ deno⁵ le ali enok⁶ kaj k nam prišli!«

Že dolgo nisem oblezel toliko cerkvá kolikor v teh 4 dneh ahasverjenja po naši severni meji. Komaj smo se izmotali iz Mute, pa smo krenili k okrogli starinski cerkvici, okrašeni z mlaji: ondan je bila namreč »lepa nedelja«, kakor pravijo tod in še kod proščenju. cerkvenemu godu, opasilu, žeganju ali cerkvenemu posvečevanju Stavba me

je domislila miniaturne kapelice pri Aleksandrovu na otoku Krku iz 3. stoletja. Ljubezniva legenda pripoveduje, da sta tukaj božjo službo opravljala sveta brata Ciril in Metod: enako se veruje o vseh svetiščih, ki segajo daleč nazaj ali nam je njih zgodovina neznan.

Stopivši še nekoliko dalje ob motni Dravi, smo na levi strani pota obiskali nov hram božji, zanimiv za arheologa po latinskem napisu s keltskimi imeni.

D A L J E

Pri vzgoji ni tehnejše stvari nego pridobiti si pojem človeškega dostojanstva in enakosti. Vsak otrok, ki se v mladosti nauči spoštovati dobroto in sredstva preproste ženice, bo svoje žive dni spoštoval ljudske sloje. Najboljši način, kako zabrisati razlike med sloji, ni v tem da jih ovajamo — to delajo prekucni — ampak v tem da se ne menimo za nje.

Chesterton

W. Glese. V GRADU

¹ Anti, ² bodete, ³ tedaj, ⁴ morda, ⁵ vendar (nemško dennoch), ⁶ kedaj, enkrat.

IZ LITERARNEGA SVETA

OB STOLETNICI SMRTI PESNIKA „MAJA“

Letos slave Čehi stoletnico smrti svojega pesnika K. H. Mache, ki je znan tudi pri nas, ker je bil l. 1834 v Ljubljani in je bil skupaj s Prešernom, pa tudi zato, ker se v začetku maja tudi pri nas ponavljajo njegovi verzi iz pesmi »Maj«.

Bil pozen mrak je — prvi maj...

V Pragi stoji spomenik tega pesnika sredi zelenja ob stezah, ki vodijo na Petfin, in je ob njem vedno zelo živahno: tu je zbirališče otrok, ki se igrajo na kupu peska tik pred spomenikom, okoli po klopih pa posedajo zaljubljeni pari. Saj je to pesnik mladosti in ljubezni. Pod Petfinom se vali Vltava in ob njenih bregovih se dviga stara Praga. Tam doli v Karmelitski ulici se je rodil Mácha l. 1810. V bližini je zdaj slavni Tyršev dom. Ob Vltavi so še stari mlini. Tam je bil njegov oče mlinar. Tu je preživel pesnik svojo mladost. Praga se je takrat šele prebujala iz stoletnega spanja. Mladina se je že zavedala svoje dolžnosti. Prvi pesniki, znanstveniki, vzgojitelji, umetniki so se zbirali na delo za obnovitev stare češke slave. Med to mladino je rasel Mácha, ki je po dovršeni gimnaziji postal jurist na praški univerzi. L. 1830 je razburila Evropo juljska revolucija v Parizu in poljska vstaja, ki je bolesto odjeknila posebno v slovanskem svetu. Pa tudi na jugu Evrope se je bil velik boj za svobodo: Grčija je po težkih bojih l. 1830 dosegla svojo samostojnost, v Spaniji se je vršil boj med Karlisti in njihovimi nasprotniki, v Italiji je mlada generacija, skrita v uporniških krožkih, pripravljala upor proti Avstriji. Vsi ti dogodki so odmevali v vrstah visokošolske mladine, posebno one, ki je čutila sužni jarem lastnega naroda. Ljubljence te mladine je bil angleški pesnik Byron, glasnik svobode in odpora, ki je l. 1824 padel v Grčiji na čelu svoje lastne čete, ki jo je vodil v boj za svobodo grškega naroda. Njegova pesem je bila revolucionarna: borila se je proti nasilnikom in starokopitnežem ter proslavljala naravno svobodo človeka in človeštva. Naravno je, da je postal Byron vzor pesnika svoje dobe in da so posebno zatirani narodi v njem videli velikega oznanjevalca novega časa. Za njim so se pognali pesniki, ki so hoteli svojemu narodu v njegovem jeziku razodeti nove misli, ki so oznanjale upor proti zastarelim zakonom in nazorom, proti nasilju in krivici proti laži in sužnosti.

Tak pesnik je bil Mácha. Dasi še mlad, komaj dvajsetleten, je l. 1830. stopil s polno zavestjo v službo nove poezije, ki jo je Prešeren krstil »Nova pisarija«. Že prve

KAREL HYNER MACHA

njegove pesmi nosijo pečat divje romantike, za katero se skriva revolucionaren poet. Dočim so se drugi pesniki predajali domorodni in rodoljubni poeziji in zato želi priznanje vsaj v onih krogih, ki so se zavedali že svoje narodnosti, se je predal Mácha — kakor vsi byronisti — čisti poeziji, ki je imela služiti samo svobodi človeka in je bil zato smatran kot divjak, ki ne ljubi domovine. Razvratne misli teh pesnikov so se zdele skoraj nevarne in pohujšljive. Kot samozavesten pesnik je živel tudi Mácha nekako čudaško življenje: ovijal se je v črn plašč, kot italijanski karbonarji, ni ljubil družbe in javnosti, iskal je skritih zakotij, kjer se je predajal svojim mislim in celo ponoči pohajal in posedal po divjih gozdovih in starih razvalinah, kjer je sanjari o starih časih. A obenem je že zapazil neenakost med ljudmi, krivice, ki se gode ubogim in nesvobodnim, siromaštvo tisočev, ki od njih žive visoki in bogati. Od tod njegova ljubezen do ubogih in ciganov.

Tak je bil ta češki pesnik, ko je prišel l. 1832. s svojim prijateljem Strobachom na poti iz Italije v Ljubljano, da obišče Prešerna, katerega ime mu je bilo znano iz Prage, saj je češki pesnik Čelakovsky prav za prav prvi opozoril na lepoto Prešernovih pesmi. O njegovem bivanju v Ljubljani in o njegovih razgovorih s Prešernom nimamo drugih podatkov, razven kar je češki pesnik s kratkimi besedami zabeležil v svoj dnevnik. Iz tistih nejasnih besed sklepamo, da je prišel s svojim prijateljem od Trsta peš preko Krasa in po stari tržaški cesti proti Ljubljani. Ker ni sta bila bogata, sta se pač preživljala čim

cenejše. Pot v Italijo se je zdelo takrat nekaj nujnega za vsakega pesnika in umetnika. Saj je dal sam Goethe, s svojim potoivanjem najlepši zgled. In on je bil vzor velikega pesnika. Italija je bila domovina klasične umetnosti. Toda zdi se, da Mácha ni šel gledat samoto klasične umetnosti, ampak da so ga zanimali tudi italijanski revolucionarji. Njegov sestanek s Prešernom nam je popisala Ilka Waschtetova, ki je skušala napisati roman o Prešernu. Gotovo je, da je naš pesnik sprejel česka gosta in da so potem v veseli družbi pili, kakor je bila to naša stara navada. Čeha ni sta bila vajena našega močnega vina in je Mácha najbrž čutil posledice kranjske gostoljubnosti. Kaj so govorili, ni znano, a tudi Prešeren je moral biti precej navdušen, če je na poti iz gostilne zabavljal čez Nemce in vpil: »Prekleti Švabi!« Da bi si bila pesnika pozneje dopisovala, nimamo dokazov, a zanimivo je, da je Prešeren, ki je bil, kar se tiče dopisovanja »zanikaren pisar«, poslal Máchi svoj »Krst«. Skoraj istočasno s »Krstom« je izdal tudi Mácha svoj »Maj«, ki pomeni višek njegovega dela. Ob tem času je bil Mácha že na službi v Litomeřicah. Na večer dne 20. oktobra je nastal v mestu požar. Mácha je šel pomagat gasiti, pri tem se je prehladil in 5. nov. umrl.

Njegov grob je ostal v Litomeřicah.

Litomeřice so kljub svojemu lepemu slovanskemu imenu in kljub starodavnemu Radobyly, ki čuva nad njimi, še danes po večini nemško mesto. A danes se v njem že čuti češki življenj. Pred 100 leti so bile popolnoma ponemčene. V tem nemškem mestu je izginil njegov spomin. Tudi njegovo delo je bilo pozabljeno. Šele pozneje je mlada generacija oživila njegov spomin in l. 1858. izdala almanah »Maj«. Prav ta pesem »Maj«, katere prevod imamo tudi v slovenščini, je oživila spomin na pesnika tudi pozneje, dokler ni novejša doba odkrila v njem prvega pravega češkega pesnika in mu ob stoletnici smrti postavila tudi v Litomeřicah spomenik, ki je bil odkrit letos 27. septembra. Značilno je, da je ob odkritju pozdravil pesnika tudi nemški govornik. Saj je med tem delo in slava pesnika že davno segla v evropski svet.

Letos je »Maj« dosegel svojo 100. izdajo. Njegovi verzi spremljajo vsako pomlad mladino na njeni poti v novo prebujeno življenje in Mácha bo ostal za vselej kot zvezda na jutrnjem nebu češkega literarnega sveta.

Dr. Ivan Lah

NEDELJIVI MIR

(Za dan miru — 11. novembra)

»Ako Hitler jutri navali na Francijo, sta pred malo meseci izjavila dva francoska teoretika miru (Challaŕe in Michon), »bova de-zertiralac. Proti takemu stališču se je uprl 70letni Romain Rolland, ugledni internacionalc, pacifist in marksist, ki predlaga zvezo Francija-Anglija-Rusija v tedniku »Vendredi«. S tem je pisec dela »Audeŕsus de la mēlēc opustil svoje dosedanje stališče nasproti vojaški službi. Spoznal je, da pasivni upor nič ne zaleže; Gandhijev pokus to dokazuje. »Ah, priseči ne morem, da bo krepki zid treh zavezniških narodov zmožen preprečiti nastanek vojne; kajti nobena stvar ne more ustaviti prenapetih Führerjev in Ducejev, da se ne bi zakadili proti zidom. No, pa se bodo vsaj na njih razbili«.

J. Marteau se protivi temu stališču. Sprava med narodi je po njegovem mišljenju mogoča le tedaj, če predruŕačimo svoje gledanje na mednarodni položaj. »Vidite, bo treba reči Nemcem ali drugim sosedom, »nobenega slabega namena nimamo zoper vas. Ne bomo kritizirali vašega režima, ki nas ne briga. Pripravljeni smo sporazumeti se z vami glede naših skupnih koristi in pretehtati točke, kjer ste bili po svoji izjavi prikrašani. Vam in nam bo v prid, ako svoj spor mirno poravnamo. Če pa nočete nič slišati in nas napadete, boste trčili na blok narodov, odločenih iti do skrajnosti«.

MACHOV GROB V LITOMERICAH

STOLETNICA ADAMOVEGA POSTILJONA

Primer francoskega skladatelja Adolpha Charlesa Adama (1803 — 1856), ki je uglasbil 52 oper, pa si je priboril svetovno slavo samo s svojim znamenitim »Postiljonom iz Lonjumeau«, ki je pred sto leti, 13. oktobra leta 1836, v pariški Komični operi doživel sijajno uspešno krstno predstavo. V zgodovini operne glasbe ni osamljen. Omenimo tu samo dva: Pietra Mascagnija (roj. 1863), slavnega očeta »Cavallerie rusticane«, po vsem svetu nešteto krat uprizorjene opere, ki z drugimi svojimi oderskimi deli Prijatelj Fritz, Nero itd) ne more preko italijanskih meja, in Ruggiera Leoncavalla (1858 — 1919), ki je zaslovel s svojimi nesmrtnimi »Glumačie«, njegovih številnih drugih skladb pa skoro ne izvajajo več.

Plodoviti Adam je bil sin Alžačana Louisa, uglednega pianista in glasbenega pedagoga. Na pariškem konservatoriju se je šolal pri znanem komponistu Francoisu Adrienu Boieldieuju (1775 — 1834), avtorju Bele dame in Bagdadskega kalifa. Poleg 52 oper (Pierre et Catherine, Si j'étais roi, Le Toréador, Giralda, Le roi d'Yvetot, La poupée de Nuremberg itd) ter številnih baletov, ki so pa vsi doživeli le malo predstav, je Adam zložil tudi več klavirskih skladb in pesmi. Prirejal in izdal je tudi skladbe starejših mojstrov (Grétrya, Lullya). Njegova glasba je sveža, lahka, zelo melodiozna, a ne omladna.

Opera »Le postillon de Lonjumeau«, ki se je prvotno imenovala najprej »Tenorist«, potem pa »Glas« in ki te dni doživlja stoletnico, slika v komičnih, sočnih prizorih, kako preprost kočijaž po mnogih zaprekah postane slaven pevec. To prikupno, veselo operno delo so v preteklih sto letih z uspehom izvajali po vseh operah sveta. Samo v Nemčiji je med letom 1896 in 1926 doživelo 2500 predstav. Zanimivo je, da sta romantično kariere po vzorcu Adamovega Postiljona pozneje v resnici napravila dva berlinska pevca: slavni tenorist Theodor Wachtel in baritonist berlinske opere Bernhard Bötel. Naša opera je imela Postiljona na programu že davno pred vojno. Po vojni se je proslavil z njim nepozabni Pepik Drvota. P. K.

PREBIVALSTVO V RAJHU

Zadnje štetje na Nemškem ugotavlja za konec decembra 1935 1.67 milijonov duš. Isto leto so zabeležili 650.581 porok in 1.261.273 rojstev, kar predstavlja za 6% večji prirastek kakor l. 1934 in 30% več ko 1933.

IZ PRAKTIČNE MEDICINE

Brezovi listi in koprive

Pri celji vrsti obolenj se dogaja, da voda zastaja v tkivu in nastajajo oteklina, nog, ki so čisto zelo neprijetne. Posebno obilne in srčne bolezni vodijo do takšnega nabiranja vode. Tudi pri toščavosti temelji del prekomerne teže na nabiranju odvišne vode v telesu. V vseh časih je ljudska kakor znanstvena medicinska škola pripomočkov, ki bi takšno vodo odpravljali iz telesa. Pokazalo pa se je, da se dajo vsi ti pripomočki uporabljati poljubno, ker nekateri med njimi utegnejo imeti včasih nevarne stranske učinke. Med čaji, ki jih ljudska medicina priporoča za odvajanje vode, sta koprivi in brezov čaj. Klinična preizkušnja je dognala, da imata v resnici tiste učinke, ki jima jih pripisuje ljudstvo, škodljivih posledic pa niso opazili. Učinkujeta primerno blago. Njiju posebna vrednost pa je v tem, da omogočata menjavo v uporabi, kajti včasih se telo že po kratkem času privadi nanju in nimata potem tako velikega vpliva. Posušeni listi koprive se zdrobijo in jih kuhaš za žlico pet minut v 200 kubnih cm vode. To množino pijemo v treh porcijah dnevno. Čaj iz brezovih listov se pripravlja isto tako, ali pa ga v drobno zdrobljeni obliki mešamo z malo vode.

Buče in trakulja

Star pripomoček za odpravo trakulje so bučnice. V ta namen uporabljamo oluščena semena buče. Zjutraj snemo na tesče 30 do 60 g takšnih jedrc. To je 100 do 200 kosov. Po dveh urah vzamemo še dve žlici ricinusa. V mnogih primerih je imela ta kura čez nekaj časa uspeh. zd

P. Wartenberg: NOVEMBER

ZA LJUBITELJE CVETLIC

Cvetlice v novembru

Kaj je s tvojo sobno rastlino? se boš vprašal. Doslej se je bohotila v najlepšem listnem oblačilu, od kar pa si jo z balkona spravil v sobo, ji odpada list za listom. Sedaj je že podobna »vitezcu žaklostne postave«.

Vzroki so različni. Prvič trpi gotovo za žejo, kajti čeprav prebije zimo v hladni sobi, ji je vendar potrebno, da jo od časa do časa za pol ure položiš v polno vedro vode, da se lahko pošteno napije. Poleti je namreč svoj lonec napolnila s koreni-

nami in njeni veliki listi oddajajo mnogo vlage. Drugič ji ne godi suhi sobni zrak. Zato poskrbi, da bodo z vodo napolnjene posode oddajale vedno dovolj vlage na zraku. Predvsem pa ljubi rastlina svetlobo. Ne zadostuje ji, da more iz sobnega kota mežikati proti oknu. Tudi pozimi hoče stati tesno pri oknu. Prav tako na svetlem hočejo biti vse rastline, ki nosijo brste in cvete, kamelije, azaleje, alpske vijolice, jeglič, kakteje itd. Daj tem rastlinam, naj »gledajo« vedno z isto stranjo proti oknu. Da si to stran zapomniš, vtakni na njej košček lesa ob rob cvetličnega lonca. Posebno kamelije in božične kakteje odvržejo sicer kaj lahko svoje brste. Da ne morejo ostati hiacinte tako dolgo časa v mraku, dokler se niso njih kozarci prilično napolnili s koreninami, in da smeš šele potem sneti papirne klobučke z njih, ko si jih same dvignejo, to boš menda že vedel.

A vse sobne rastline, ki so hočejo pozimi malo odpočiti, so po drugi strani zadovoljne, če ne stoji preblizu oken. Sem spadajo skoraj vse listne rastline, kakor filodendron, palme, aralije, gumijevci, preproti, okrasni beluš, aspidistra in podobne rastline. Kadar pa v sobi prah brišeš,

tedaj obriši z mehko gobo in mlačno vodo tudi zgornjo in spodnjo stran listov teh rastlin.

Dokler ne začne zima s hudim mrazom in snegom, je na vrtu še vedno dovolj dela. Opraviti je treba še prekopavanje, obrezovanje dreves in grmov, prve ukrepe zimskega boja proti številnim rastlinskim škodljivcem in še marsikakšno drugo važno delo. Ne pozabi tudi očistiti ruše listja, ki leži na njih. Vrtnic ne pokrij prezgodaj. Bolje je, da dožive prej še malenkosten mraz, da ustavijo obtok svojih sokov in odvržejo liste. Dokler ne zmrzuje, lahko sadiš tudi večino dreves in grmov. Ko pa postane po vseh pravilih mrzlo, pomisli na tvoje operutene prijateljice, ptice, da bodo imele tudi po zimi dobro obloženo snizo na nezasneženem prostoru.

PRAKTIČNE NOVOTE

Avtomatično časovno stikalo

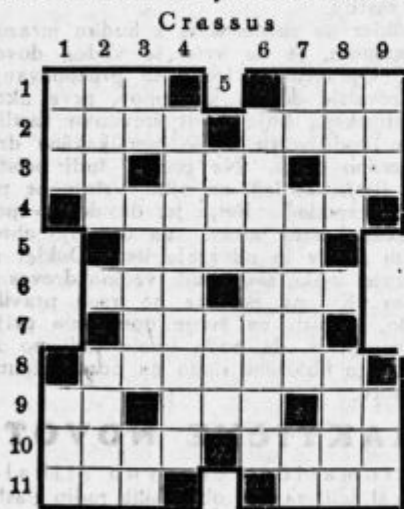
Če si želiš zaspati ob zvokih radio glasbe, se ti ni treba več bati, da boš zaspal, radio pa bo igral dalje. Če si želiš slišati kakšno radio predavanje, ki bi ga ne hotel zamuditi, bo majhna priprava ob pravem času vključila radio sprejemnik. Prav tako poskrbiš lahko za to, da ti bo posteljni grelec ogrel noge za natančno določen čas in boš lahko pri tem mirno zaspal.

Potrebna je le priprava, časovno stikalo, ki se zveže z električnimi aparati in v poljubno izbranem času tok vključi ali izključi. Pod njegovo nadzorstvo postaviš lahko na podoben način, kakor zgoraj omenjeno, tudi električno svetilko, kuhalnik ali katerokoli drugo električno pripravo. To časovno stikalo se vtakne kakor vsako navadno vtikalo v kontakt lučne napeljave. Vtikalo poljubnega električnega aparata pa vtakneš v časovno stikalo. Zgornja plošča tega stikala ima naravna gumb, skalo za ure in minute ter vzvod, ki s svojo premaknitvijo vključi ali izključi tok. Zavrtiš gumb in naravnaš s pomočjo časovne skale zaželeni čas. Nato premakneš vzvod na »odprto« ali »zaprto« in se lahko zaneses, da se bo tok ob določenem času točno vključil ali izključil. To je vse. Mala naprava je urejena za istosmerni in izmenični tok, naravnaš jo pa lahko na čas do 12 ur.

KRIŽALJKA 'ATLANTIDA'

ZA BISTRE GLAVE

Vodoravno: 1. glagol »biti« v dvo-
jini — čin, uradni spisek, 2. moško ime
v novem romanu Radivoja Reharja, nati-
snjenem avgusta 1936 — vas, naselje, 3.
egiptovski bog — mati vseh živih po bi-
blijskem nauku — veznik, 4. september, 5.
lj, loj, lakomnica, 6. dalmatinski otok,
znan po vinu — tla, spodnji del posode,
7. passé simple od franc. glagola »citer«,
8. cerkvena zastava (iz goške »hrunga«,
drog, Krležev »Kerempuh« ji pravi: ho-
rugva), 9. tukaj — vrsta krompirja, tudi
gora v Frigiji in na Kreti — nada, upanje,
10. staroegipt. bog modrosti, pogosto ime-
novan v Reharjevem romanu — velika re-
ka v istem romanu, tudi učeno ime za
afriško rastlino zametedsakijo, 11. karanje,
tudi ozir. zaimek — Saksonec (obratnica).

Navpik: 1. mlečni izdelek — zraven,
poleg, 2. slednji, sleherni — predlog —
cigara, nazvana po velikem otoku — franc.
mesto ob Marni, tudi »lenivec« v franc.
del Zagreba — kemični znak za iridij, 4.
naslov že napol omenjenega Reharjevega
romana o Atlantidi, 5. gib vode ali zraka
— po tej poti, 6. vodja azteške karavane
v Reharjevem romanu, 7. doba, starost
(starofrancosko od lat. »aetas«) — delež-
nik od »ekniti«, primerjaj srbsko »eknu-
ti« — rimski novc, tudi prvak v sportu,
8. krik, poziv — medved in predlog —
veža (latin), 9. zvok — preveza, opasilo.

Za pravilno rešitev razpisujemo nagra-
do v obliki slovenske knjige. Rešitve je
treba poslati najkasneje do 9. novembra.
Pravico do nagrade imajo samo naročniki.

281

Kocke

Igralec je vrigel tri kocke, ki so pokazale
vsaka drugo število pik. Če pomnožimo naj-
manjše število pik z 2, dodamo produktu
7 in pomnožimo še enkrat s 5 ter dodamo
erednje število pik, pomnožimo število, ki
ga dobimo, z 10 in dodamo končno najvišje
število pik, dobimo 596. Katere strani kock
so bile na vrhu?

282

Sod

Neki sod ima prostora za neko določeno
število veder vode. To število dobimo, če
poiščemo dvomešno število, ki nam da, če
ga delimo z 2, kvocient enak vsoti obeh šte-
vil.

Rešitev k št. 275

(Starost)

Petrček je štel 12, njegova mati 45, nje-
gov oče 60 let.

Rešitev k št. 276

(Problem s kartami)

Karte morajo biti postavljene tako:

9	2	7
4	6	8
5	10	3

Rešitev k št. 277

(Koliko je bilo rekrutov?)

Bilo jih je 36.

Rešitev k št. 278

(Lovci)

Prvi lovec je ustrelil 7, drugi 13, tretji
5, četrti 20 zajcev.

Rešitev k št. 279

(Problem s številkami)

7				
6	6	6	6	6
2	2	2	2	2

Rešitev k št. 280

(Številčni kvadrat)

Pravilna rešitev je:

11	3	7	4
8	8	3	8
5	7	4	9
3	7	11	4

Rešitev problema 180

1. Ta3-a4